

מסורת הש"ס

^(א) רש"י מ"ז, (ב) [מהלים קו], (ג) [דף מז.], (ד) בס"א אינן, (ה) [דברים יב], (ו) שם ז', (ז) [שם יב], (ח) [בבבא בתרא גג.],

תורה אור השלם

1. פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם וְלֹקַחְתָּ הָאֱדוּמִים אֶתָם יִרְשִׁימוּ אֹתָם אֶל־יְהוָה עַל הָהָרִים הָרְחִימִם וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רִעְנָן. דברים ז כה

2. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם ה' וְתִקַּשׁ בּוֹ כִּי תִשָּׁבֵעַ ה' אֱלֹהֶיךָ הָאֵל הַיָּחִיד דברים יב כ

הגהות הב"ח

^(א) רש"י ד"ה ומה שעלין וכו' אין צון מה לשאון אבל תלוש שעליהם כמלוג כ"ל ומינות עבוד כוכבים מיהא הו' נמחק: ^(ב) בא"ד עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים נעדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני ובתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוה דומיא דמחנך: ^(ג) ד"ה מפני וכו' כשארם נטעו: ^(ד) ד"ה אר"ע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' וגבשות מיהא ממעטין כ"ל ומינה מינה נמחק: ^(ה) תוב' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרי להו ולעבודת כוכבים מיכווני ובתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיא דתמחור עכ"ל והקשה ר"ת כ"ל ומינה צפ"כ נמחק: ^(ו) בא"ד ותלוש שעליהם כמלוג של שאר עבודת כוכבים: ^(ז) בא"ד מה שפי' ר"ת דהא דאינו קרי וצחי מתים היכא ששחט להר בגון שהוא רחוק: ^(ח) ד"ה אמר וכו' תלמוד אחד שגא לבית המדרש לפני חכמי: ^(ט) ד"ה תנא קמא וכו' בתמורה דאמרין כ"ל וואת כ' נמחק: ^(י) בא"ד שנטעו ולבסוף עבדו אסור כדאמרין לקמן לר' יוסי ברי' יהודה ו"ק מתמחיר טפי כ"ל ומינות רבי יוסי הגלילי נמחק:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומה שעליהם. שהרים וגבשות שהן קרקע עולם אין בהם כח לשאון אבל עבודת כוכבים מיהא הוי. כל זה נמחק ונ"ב זהו לא אחריים ועי' חוס' (עמ"ש רבינו ביו"ד סי' קמא פ"ק ה):

בתנ"י **הן מוסרין**. ההרים עממן

וליריעה דמחוצר לא מתסר כדנפקא לן (לקמן) מאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כדדריש ר' יוסי הגלילי: **ומה שעליהן**. כגון

אם יפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף זהב עליהם

ולקחת לך ואע"ג דליניהו לאו עבודת כוכבים מקרו ולא מתסרי גזירת

הכתוב היא [א] ^(א) (שהרים וגבשות שהן קרקע עולם אין בהן כח לשאון אבל ^(ב) עבודת כוכבים מיהא הו')

דמלוג שעליהם כמלוג של שאר עבודת

כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם

על כל שהן נעבדין משמע ועל כרחנו

אנו רריכין לפרש דלאו עבודת כוכבים

מיקרו דלמרינן בהשוחט (חולין דף

מ). הא דאמר להר והא דאמר לגדא

דהר שהשוחט לשם הר לא מיקרי וצחי

מתים^(א) והא דמניא לקמן^(ב) ועובדיהם

בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג

דלאו עבודת כוכבים ניניהו לענין

אימקורי עובדיהם מיהא לשם עבודת

כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים

מיכווני ^(ג) חייב דהוא דומיא דמחוצר

^(ד) (בפרק בתרא דף נד.)^(ה): **ר' יוסי הגלילי**

אומר. הרי המקרא מלמדנו שהמחוצר

אינו נאסר שגא' אצד תאבדון את כל

המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ומה תאבדו את אלהיהם על ההרים

משמע כלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים

קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אשירה אסורה ולא דרשינן נמי

תחת כל עץ רענן^(א) אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא אין מחוצר

הוא ולמה אסרו הכתוב דכתיב^(ב) ואשריהם תגדעון: **מפני שיש בהן**

תפיסת ידי אדם. ^(ג) שאדם נטעו: **אר"ע אני אונין** [ואדון] **לפניך**.

אפרש ואדון לפניך ^(ד) שאין לנו לדרוש מיעוטא מתחת עץ רענן שלא

נאמר אלא למסור להם סימני מקום שרגילין אמוריים לעבוד שם

עבודת כוכבים כדי שיחפשו ישראל שם ויצערום ומיעוטא דהרים

וגבעות מיהא מינה ממעטין ממשמעותיה דקרא שלא זוה לאצד

את ההרים אבל כל עץ רענן זוה לנו לאצד במקום אחר ואשריהם

תשרפון באש^(ה) והכא לא נקיט ליה אלא משום סימנא: **גב' ורבי**

יוסי הגלילי היינו תנא קמא. צין למר צין למר הרים וגבשות שרו:

תנא קמא סבר יציפוי הר אינו כהר ומיתסר. דכתיב לא תחמוד כסף

עליהם כל שעליהם: **ורבי יוסי סבר יציפוי הר**. צטל לגבי הר

וכיון דהר לאו עבודת כוכבים יציפוי נמי לא מיתסר ועליהם

דקרא אפסילי אלהיהם תלושין קאי: **רב שם אמר דכולי עולמא יציפוי**

הר אינו כהר. ואסור ור' יוסי לטפויי אתנא קמא קאתי למיתסר:

איןן

מתים היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קצת דאפי' כי הוו רחוק קצת מן ההר מאי הוי הא קאמר צפירוש דלשם הר קא שמיט וא"כ

מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כגשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בהשוחט (חולין דף מ). ותקורבתן

מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ויאכלו וצחי מתים דההוא תלוש היה והשתא נמי יחאה הא דאמרין לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם

עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאליו לא נעבדו: **אמר ר"ע אני אונין ואדון לִפְנֶיךָ**. לכאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן

מ"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פב.) ברש' מוזכר ליה קודם ר"א צן עוריה ור"ע ומימה דאמרין צסוף איזיה מקומן (ובחס' דף מו.)

גבי ר"ע ור"ע והיה שם תלמיד אחד שגא ^(א) לפני חכמים תחילה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרין נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו בברורא

דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שוטה וגראה דתלמיד חבר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ודך ממנו בשנים היה

ואע"ג שמוכירו צפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מוזכר באגדת הפסח ר"ע קודם ר"ט שהיה רבו כדמשמע צפ"ט

דכתובות (דף פד.): [נועי' הטיב חוס' כתובות קה. ד"ה דחשיב ומוס' שוטה ד. ד"ה צן עואין]: **ב"ר** **מקום שאתה מוצא** הר גבוה בו'. צירושלמי

פריך מצית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבנה שם: **תנא קמא סבר ציפויי הר אינו בהר ומיתסר**. וא"ת מ"ש דליפוי הר אסור יותר מתקורבתו

דשרי כדפרישית לעיל וי"ל דמיירי הכא בציפוי הנעבד אגב ההר ולכן אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשיבנא ליה למחוצר כהר עממו

ושרי ואם תאמר אמאי מייית ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור יציפוי הא לא מייירי קרא אלא צנוי עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מיייתי דכי היכי

דנוי עבודת כוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיכא בהו חדא לטיבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי יציפוי הר הנעבדים אע"ג דאיכא חדא

לטיבותא שהם נעבדים מחוצרים אי נמי וי"ל דקרא אסמכתא בעלמא וא"ת מאי האי דליפוי הר אסור ותקורבתו שריא ואילו נעבד דבעלי חיים

הוי איפכא כדמשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף כח.) ^(ב) כדאמרין התם מתקיף לה רב חיננא טעמא דרבייה קרא לציפוי דבעלי

חיים ממנן הבקר להוציא הנעבד הא לא רבייה קרא יציפוי מותר לגבוה והכתיב ואצדתם משמע מדלא מיייתי קרא אלא לגבוה הא להדיטו מותר

ואע"ג דתקורבת בעלי חיים אסור כדמשמע צפ"ב דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דליפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשוי אלא לנוי בעלמא

א"נ איכא למימר דההוא דתמורה אחיא כר' יוסי הגלילי דשרי יציפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי צר חמא כולוה תנאי דמתניתין אית להו

איןן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ^(י) ר' יוסי הגלילי כדאמרין לקמן (עמוד ב) ות"ק מחמיר טפי ואוסר אפי' יציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי

שרי א"כ ר"ע היכי דריש דען רענן אחא לסמינא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון איןן שנטעו ולבסוף עבדו אלא ודאי אסור:

ןרבי יוסי הגלילי סבר ציפויי הר מותר. ואם תאמר הא אמרין בכולי תלמודא ^(א) תנא בתרא לעפויי אחי וי"ל דשאני הכא דקרא דאיייתי

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מה.

אלהיהם ע"ל ההרים. פרש"י צפי' אחרים וזה לשונו הן מותרין ההרים עצמם מותרים ליריעה ולחלוץ אצנים

מהם דמחוצר לא מיתסר כדדריש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על

ההרים ולא ההרים אלהיהם ומה שעליהם כגון אם יפוס כססף זהב

אסורין שנאמר לא תחמוד כסף זהב וגו' ואף על גב דליניהו לאו עבודת

כוכבים מיקרו ולא מתסרו גזירת הכתוב היא שיהא תלוש שעליהם

כמלוג של שאר עבודת כוכבים דכתיב לא תחמוד כסף זהב עליהם על כל

מה שהם עובדים משמע וע"כ רריכין אנו לפרש דלא מקרו עבודת כוכבים

דלמרי' בהשוחט (חולין מ.) ושם ד"ה הא הא דלמרא להר הא דלמרא לגדא דהר

שהשוחט לשם ההר לא מיקרי וצחי מתים והא דמניא לקמן ועובדיהם

בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים ניניהו לענין

אמקורי עובדיהם מיהא עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים

מיכווני ^(ה) דהוו דומיא דמחוצר צפ"צ עכ"ל והקשה ר"ת לפירוש זה דכיון

דלא מקרי עבודת כוכבים ותקורבתן מותרת א"כ אמאי יענשו עובדיהם

סייף הא אין זה עובד אלהים אחרים

לכן נראה לר"ת דודאי עבודת כוכבים מיקרו ותקורבתן אסורה

ולכן עובדיהם בסייף והא דדרשינן ולא ההרים אלהיהם קאי אלאב

תאבדון כלומר שאין לריץ לעקור ההרים והא דלמרינן בהשוחט

דכיון דלמרא להר אינו קרוי וצחי מתים ואינו אסור היינו כשהשוחט

רחוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים וקורב לפירוש

זה מלאמי צפי' אחרים דרש"י וי"ל ומה שעליהם כגון אם יפוס זהב

וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף זהב עליהם ולקחת לך ואע"ג

דליניהו לא מיתסרי גזירת הכתוב הוא שההרים וגבשות שרקע

עולם אין בהם כח לאוסרם אבל עבודת כוכבים הוו ותלוש ^(א) שלהם

כמלוג של שאר עבודת כוכבים ותדע לך דעבודת כוכבים מיקרו

דהא תניא לקמן ועובדיהם בסייף ואם לאו עבודת כוכבים ניניהו

עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף כח.) מוקי לה להאי לא תחמוד

אבעלי חיים דהוו דומיא דמחוצר עכ"ל ולפי זה קשה לר"י מדאמרין

לקמן בפירקין (דף מו.) א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא או

חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש להדיטו מותר במחוצר לגבוה שנאמר

אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שגא להדיטו ולא שגא

לגבוה ואי ס"ד דעבודת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגבוה אי

משום דאין נאסר להדיטו הרי בעלי חיים דאין נאסרים להדיטו

ואפי"ה אסירי לגבוה ועוד קשה מה שפי' ר"ת ^(א) דהר אינו קרוי וצחי

מתים היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק קצת מן ההר מאי הוי הא קאמר צפירוש דלשם הר קא שמיט וא"כ

מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כגשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בהשוחט (חולין דף מ.) ותקורבתן

מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ויאכלו וצחי מתים דההוא תלוש היה והשתא נמי יחאה הא דאמרין לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם

עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאליו לא נעבדו: **אמר ר"ע אני אונין ואדון לִפְנֶיךָ**. לכאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן

מ"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פב.) ברש' מוזכר ליה קודם ר"א צן עוריה ור"ע ומימה דאמרין צסוף איזיה מקומן (ובחס' דף מו.)

גבי ר"ע ור"ע והיה שם תלמיד אחד שגא ^(א) לפני חכמים תחילה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרין נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו בברורא

דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שוטה וגראה דתלמיד חבר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ודך ממנו בשנים היה

ואע"ג שמוכירו צפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מוזכר באגדת הפסח ר"ע קודם ר"ט שהיה רבו כדמשמע צפ"ט

דכתובות (דף פד.): [נועי' הטיב חוס' כתובות קה. ד"ה דחשיב ומוס' שוטה ד. ד"ה צן עואין]: **ב"ר** **מקום שאתה מוצא** הר גבוה בו'. צירושלמי

פריך מצית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבנה שם: **תנא קמא סבר ציפויי הר אינו בהר ומיתסר**. וא"ת מ"ש דליפוי הר אסור יותר מתקורבתו

דשרי כדפרישית לעיל וי"ל דמיירי הכא בציפוי הנעבד אגב ההר ולכן אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשיבנא ליה למחוצר כהר עממו

ושרי ואם תאמר אמאי מייית ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור יציפוי הא לא מייירי קרא אלא צנוי עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מיייתי דכי היכי

דנוי עבודת כוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיכא בהו חדא לטיבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי יציפוי הר הנעבדים אע"ג דאיכא חדא

לטיבותא שהם נעבדים מחוצרים אי נמי וי"ל דקרא אסמכתא בעלמא וא"ת מאי האי דליפוי הר אסור ותקורבתו שריא ואילו נעבד דבעלי חיים

הוי איפכא כדמשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף כח.) ^(ב) כדאמרין התם מתקיף לה רב חיננא טעמא דרבייה קרא לציפוי דבעלי

חיים ממנן הבקר להוציא הנעבד הא לא רבייה קרא יציפוי מותר לגבוה ותאצדתם משמע מדלא מיייתי קרא אלא לגבוה הא להדיטו מותר

ואע"ג דתקורבת בעלי חיים אסור כדמשמע צפ"ב דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דליפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשוי אלא לנוי בעלמא

א"נ איכא למימר דההוא דתמורה אחיא כר' יוסי הגלילי דשרי יציפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי צר חמא כולוה תנאי דמתניתין אית להו

איןן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ^(י) ר' יוסי הגלילי כדאמרין לקמן (עמוד ב) ות"ק מחמיר טפי ואוסר אפי' יציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי

שרי א"כ ר"ע היכי דריש דען רענן אחא לסמינא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון איןן שנטעו ולבסוף עבדו אלא ודאי אסור:

ןרבי יוסי הגלילי סבר ציפויי הר מותר. ואם תאמר הא אמרין בכולי תלמודא ^(א) תנא בתרא לעפויי אחי וי"ל דשאני הכא דקרא דאיייתי

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר:

תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור יציפוי הר: